

'Yakov's Yerusha'

סוכות תשע"ח

2

¹⁵ Then Esau said, "Let me assign to you some of the people who are with me."

And he said, "To what purpose? Let me just have favor in my lord's eyes!"

¹⁶ So Esau started back that day on his way toward Seir. ¹⁷ But Jacob journeyed to Succoth* and built himself a house, and for his livestock he made shelters; he therefore called the name of the place Succoth.

¹⁸ Jacob arrived intact* at the city of Shechem which is in the land of Canaan, upon his arriving from Paddan-aram, and he encamped before the city. ¹⁹ He bought the parcel of land upon which he pitched his tent from the children of Hamor, Shechem's father, for one hundred kesitahs. ²⁰ He set up an altar there and proclaimed, "God, the God of Israel."*

4a Shevili Pindas

After the prosecutor goes on his way, HKB"H wishes to rejoice with his children. This is indicated by the possuk (ibid. 33, 17): "ויעקב נסע סוכותו ויבן לו בית" — then Yaakov journeyed to Succos and built himself a house. These words allude to the mitzvah of Succoh. The Zohar concludes: "כיון דיתבו בסוכות" -- when Yisroel sit in the Succoh they are spared from the prosecutor and HKB"H rejoices with his children.

46

It appears that the words of the Tur, citing his brother, that the festival of Succos corresponds to Yaakov, are founded on this explicit teaching of the Raiyah Mehemnah. The wicked Eisav pursued Yaakov intending to kill him. Yaakov was spared in the merit of hiding within the protective confines of the Succoh. Signifying this fact, it states: "ויעקב נסע סוכותה" — and Yaakov journeyed to Succos. Similarly, we, the descendants of Yaakov, are spared from the prosecutor pursuing us by sitting in the Succoh.

4c

Nonetheless, in light of the words of the Raiyah Mehemnah, an obvious question must be asked. Yisroel have just completed the teshuvah process associated with Rosh HaShonoh and Yom HaKippurim and supposedly HKB"H has forgiven them for all of their transgressions. HKB"H has promised us (Vayikro 16, 30): "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם: לפני ה' תטהרו" — for on this day He shall provide atonement for you to cleanse you; from all your sins before Hashem shall you be cleansed. This being the case, why do we still require protection and sparing from the prosecutor by means of the Succoh's "ohr makif"?

מועדות כנגד האבות

1

בטור (אורח חיים סימן תיז) כתב בשם אחיו הר"י "שהמועדות נתקנו כנגד האבות, פסח כנגד אברהם דכתיב לושי ועשי עוגות, ופסח היה, שבועות כנגד יצחק, שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק, סוכות כנגד יעקב דכתיב ולמקנהו עשה סוכות". וצריך ביאור כמובן בענין דמוי סוכות לעינים של הסוכות שעשה יעקב למקנהו.

3

ראיתי מביאים מהזהר הק' בפרשת אמור שהפסוקים ויירא יעקב מאד וכי עד סוף הפרשה ההיא הכל מרמז על סדר העבודה של עם ישראל מראש השנה עד יוהכ"פ וסוכות. ונצטט כאן מתרגום הסולם מה שנוגע לנו לפי דברינו "יושב ביום ההוא עשו שעירה..." וכי וז"ל (שם סי' רכ"ג)... אז וישב ביום ההוא עשו לדרכו מתי נהיה זה בשעת תפלת נעילה כי אז נפרד מעם הקדוש והקב"ה סולח לעונותיהם ומכפר עליהם, כיון שהמקטרג הלך במנחה ההיא ונפרד מהם רוצה הקב"ה לשמוח עם בניו מה כתוב ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית וכי על כן קרא שם המקום סכות כיון שישבו ישראל בסכות הרי ניצולו מן המקטרג והקב"ה שמח בבניו אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, עכ"ל. הרי רואים כאן דבר נפלא שלא רק חג הסכות מרומז בפסוקים אלו של פרידת עשו מיעקב אלא גם יום הכפורים ובפרט תפלת נעילה נעוצים בסוד שרשם.

5

The Chasam Sofer focuses on Rav Acha bar Yaakov's statement: "דין גירא בעינא דסטנא" — this is an arrow in the eye of the Soten. He could have simply said that the lulav is an arrow aimed at the Soten. Instead his statement insinuates a direct frontal attack on the Soten -- **בעינא דסטנא** — in his eye, in his face. The Gemara (Yoma 20a) teaches us that the Soten does not reign on Yom HaKippurim. Hence, the Chasam Sofer suggests that one might think that we have already been

victorious in battle on Yom HaKippurim; the Soten has turned tail and fled; why bother pursuing him and engaging him in battle? We are better off leaving him alone.

This is a totally erroneous assumption. With the conclusion of Yom HaKippurim, the Soten — the yetzer hora — doubles its previous efforts and immediately returns to the battlefield. In fact, we have learned in the Gemoreh (Succoh 52a): "כל" * — הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו" — the greater the person, the greater is his yetzer hora. Consequently, after becoming bigger and better human beings on Yom HaKippurim, the yetzer hora intensifies its efforts. This necessitates that we prepare ourselves appropriately for this intensified assault.

**every human being is Obligated
to Rectify His Part in the Sin of the Etz HaDa'as**

Thus, we have clear-cut evidence that the basis for Rosh HaShonoh being instituted as the Day of Judgment dates back to the sin of the Etz HaDa'as — when Adam HaRishon ate of the forbidden fruit on that very day. One might ask what that has to do with us; why must we also stand in judgment on Rosh HaShonoh? The reason is because all of humanity — all of the neshomos of future human beings — were contained in Adam HaRishon's being at the time of the sin. Hence, the death decree was decreed on all of creation as explained in the Arizal's Sefer HaLikutim (Ha'azinu):

of Yaakov's exile. It compares Yaakov to a person who inadvertently killed another human being. Just as that person must flee for his life and go into exile — seeking protection in a "city of refuge" — so, too, Yaakov had to flee for his life to Choron — fearful that his evil brother Eisav would kill him.

At first glance, this is puzzling and difficult to comprehend. Where do we find that Yaakov killed anyone accidentally necessitating his exile to Choron? We can solve this puzzle by referring to the following Gemoreh (B.M. 84a): **"שופריה דיעקב"** — the radiance of Yaakov Ovinu resembled the radiance of Adam HaRishon. The Zohar hakodosh (Bereishis 35b) adds that this implies that Yaakov Ovinu was the tikun for Adam HaRishon: **"דהא יעקב דוגמא"** — **אדם הראשון הוה דיעקב שופריה דאדם הראשון הוה**. The Arizal explains in Shaar HaPesukim (Vayigash) that Yaakov Ovinu was a "gilgul" — a reincarnation — of Adam HaRishon and was thus obligated to rectify his failures and transgressions.

Now, when Adam HaRishon sinned with the Etz HaDa'as, he brought the reality of death to the world. We know this from the following possuk (Bereishis 2, 17): **"ומעץ הדעת טוב"** — **ורע לא תאכל ממנו, כי ביום אכלך ממנו מות תמות** — but of the Etz HaDa'as Good and Bad, you must not eat; for on the day you eat of it, you will surely die. Our blessed sages state that although he had no intention of bring the reality of death to the world, nevertheless he is viewed as one who killed accidentally and requires atonement. As a consequence, HKB"H banished Adam from Gan Eden, as it is written (Bereishis 3, 24): **"ויגרש"** — **את האדם** — and He drove the man out. Addressing this act, the Midrash teaches (Bamidbor Rabbah 23, 13): **"ולמה נתגרש"** — **על שהביא מיתה על הדורות, והיה חייב למות מיד אלא שריחמת עליו וגירשתו, כדרך הרוצח בשגגה שגולה ממקומו לערי מקלט** — he was driven out of Gan Eden, because he brought death to future generations; in truth, he should have died immediately, but Hashem had mercy on him and drove him out instead — just as one who kills inadvertently is exiled from his home to a "city of refuge."

Thus we have learned a very novel idea. We already learned from the Midrash presented by Rabeinu Nissim that Adam HaRishon repented on the very same day that he sinned — on Rosh HaShonoh. Also, HKB"H acquitted him and promised to acquit his descendants on Rosh HaShonoh. Nevertheless, Adam still required atonement for having brought the reality of death to the world. Precisely for this reason HKB"H drove him out of Gan Eden as if he had accidentally killed another human being and needed to be exiled.

In this manner, we have merited to decipher our sages' enigmatic message: **כך שנו רבותינו, ההורג נפש בשגגה גולה לערי מקלט... ויעקב אבינו גלה לחרן בורח בנפשו, ונתיירא שלא יהרוג אותו הרשע עשו אחיו** — just as one who kills accidentally is exiled to a "city of refuge," so, too, Yaakov Ovinu was exiled to Choron — to save his life and spare him from his wicked brother Eisav. Seeing as Yaakov was the tikun for Adam HaRishon — who brought death to the world — he had to atone by being exiled from his home — as befits one who kills inadvertently.

**Dwelling in the Succoh Is Considered like
Exile for the Sin of the Etz HaDa'as**

We can now rejoice at having shed some light on the words of the Rajyah Mehemnah. We learned that the prosecutor pursues us just like Eisav pursued Yaakov. His salvation was associated with dwelling in Succos: **"ויעקב נסע סוכותה"** — and Yaakov journeyed to Succos. In similar fashion, we are spared from the prosecutor by dwelling in the Succoh. Furthermore, our blessed sages provided us with the remarkable revelation that leaving our houses on this festival to dwell in the Succoh is a form of exile.

Based on what we have established, we can explain the matter as follows. Eisav pursued Yaakov with the intent to kill him for being the "gilgul" of Adam HaRishon — who brought the reality of death to the world. Yaakov countered by cleverly dwelling in the Succoh — representing atonement by means of exile; this saved him from Eisav. We, the descendants of Yaakov Ovinu, are also obligated to dwell in the Succoh during this time of the year to make amends for the parts we played in the sin of the Etz HaDa'as.

While it is true that we received atonement on Yom HaKippurim, nevertheless the prosecutor continues to pursue us. He does so claiming that we are still liable for bringing death to the world — albeit inadvertently. Therefore, HKB"H in His infinite mercy saw fit to provide us with the remedy prior to the malady. He provided us with the festival of Succos so that we would leave our homes for the confines of the Succoh. Doing so is considered as if we have wandered afar as if in exile; this affords us complete atonement.

At this point, we can better appreciate the words of the Tur citing his brother. The festival of Succos corresponds to Yaakov. Yaakov sought refuge in Succos, because Eisav wished to kill him for being a "gilgul" of Adam HaRishon — who brought death into the world. Similarly, we, the children of Yaakov, are exiled from our homes to Succos in order to rectify the parts we played in the sin of the Etz HaDa'as.

In effect, with HKB"H's banishment of Adam HaRishon from Gan Eden, He intended to teach Adam an important lesson. It was as if HKB"H was saying: **"צא מדירת קבע"** — leave your permanent dwelling in Gan Eden, **"ושב בדירת עראי"** — and sit instead in the temporary dwelling known as "this world"; you can no longer remain in Gan Eden on a permanent basis, since it has been decreed that you must die. In similar fashion, HKB"H gave us the mitzvah of Succoh: **"בסוכות תשבו שבעת ימים"** — you shall dwell in Succos for seven days. This is a form of exile to atone for our participation in the sin of the Etz HaDa'as.

the Torah commanded us to dwell in the Succos for the entire seven days as an allusion to the seventy years that man dwells in this world. **צא מדירת קבע** — we are instructed to leave our permanent dwellings in favor of temporary dwellings so that we always remember that life in this world represents only a temporary dwelling. In this manner, we can overcome and defeat the "nochosh hakadmoni" who is the yetzer hora.

כן מצינו אצל המן שהיה מתהפך לכל הטעמים. והוסיף בדברי קדשו כי מטעם זה אנו מקדשים בליל שבת על היין ומברכים על לחם משנה בליל שבת קודש, כדי לתקן חטא עץ הדעת שהיה בשני דברים אלן.

ויש להביא סימוכין לדבריו הקדושים כי חטא עץ הדעת היה בלחם ובין, ממה שכתב השל"ה הקדוש (מסכת פסחים פרק תורה אור) הטעם שאוכלים מצות בליל פסח ושותים ד' כוסות יין: "והמצה והיין הם תיקון חטא אדם הראשון, יש אומרים חיטה היתה ויש אומרים אשכול ענבים, ודברי שניהם אמת להמבין רמזות, והמצה הוא התיקון של החיטה והיין הוא התיקון של אשכול ענבים".

וכן כתב ב"זרע קודש" להרה"ק מראפשיץ זי"ע (פסח ד"ה הא לחמא עניא), וכן כתב ב"תפארת שלמה" (פסח): "ידוע שכל המצוות הנעשים בלילה זאת רומזים לתיקון פגם אדם הראשון, לכן בין למאן דאמר עץ הדעת חיטה היתה ובין למאן דאמר ענבים סחטה, הנה צוה לנו השי"ת בלילה זאת לאכול מצה ולשתות ארבע כוסות יין".

מעתה יש לומר כי מטעם זה כתוב בתורה (דברים טז-יז): "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך, ודרשו בגמרא: "בפסולת גורן ויקב הכתוב מדברי", כדי שזכור לתקן בחג הסוכות את חטא עץ הדעת שהיה בבחינת "פסולת גורן ויקב" - הפסולת של חיטים ויין ומטעם זה מסכים את הסוכה שהיא דירת עראי דוקא בדבר הדומה לפסולת גורן ויקב, כדי שזכור מה שגירש הקב"ה את אדם הראשון מדירת קבע בגן עדן לדירת עראי, כחטא עץ הדעת שהיה בחיטה ויין בבחינת פסולת גורן ויקב.

בחג הסוכות משפיע הקב"ה שובע לישראל

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין, מה שנהגו הצדיקים רבותינו

הקדושים מבעלזא זי"ע לומר בחג הסוכות על שלחנם הטהור דברי תורה, על מה שמבואר בסידור האריז"ל הנקרא סידור רבי שבת (סדר כוונת הסוכה), כי בחג הסוכות משפיע הקב"ה לישראל שובע.

וביאר כ"ק מרן רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע הטעם לכך, על פי מה שכתב ה"טור" (א"ח סימן תיז) בשם אביו כי חג הסוכות הוא כנגד יעקב אבינו, ונרמז בכתוב: "ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות". והנה יעקב היה הראשון שהתפלל על הפרנסה, ככתוב (שם כח כ): "וידר יעקב נדר לאמרו, אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אני הולך, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש". על כן בכל חג הסוכות שהוא כנגד יעקב משפיע לנו הקב"ה בזכות תפלתו שפע של שובע בעולם עכדה"ק.

14 חזון מאמר ב למועד לט

בסוד ענין נטילת אתרוג לנענועים בחג הסוכות - מבאר רבינו בחנ"י ויקרא כ"ג מ'): "מוליך ומביא למי שהרוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו, ובוה נתעורר על היחוד, כי לפי שקצץ אבינו הראשון חטא באתרוג לבדו, אין אנו מביאים האתרוג לבדו אלא נביאהו עם שאר הפרי ליחודו עם פולם וכולן עמו, ובוה אנו מתקנים את אשר עוותו ומרצין בו המקום".

מבואר בדברי החזקוני, שיסוד חטא האדמה היה בעשיית חשבונות ואי עשיית דבר ד' בתמימות, וכל זה מתוך חשבונות של להרבות כבוד שמים ומעלה מובן מאד מדוע נפקדה האדמה על חטאה בזמן שנפקד אדה"ר. ומדוע דוקא מתוך חטא האדמה נפל אדם הראשון בחטאו, שהרי לפי האמור שוקש אחד לשני החטאים, והוא "אי קבלת דבר ד' בתמימות ומתוך חשבונות של כבוד שמים", ומבואר מאד מדוע מתוך חטא האדמה נפל הוא בחטאו, כיון שראה שהאדמה שינתה מן הציווי הראשון ולא נענשה, וכמו שכתב בכלי יקר הג"ל. (נתעוררתי להבנה זו ממה שכתב בספר זמן שמחתנו).

לפי"ז מבואר מאד עומק דברי הרא"ש שהובאו בראשית הדברים שהטעם שנאסר על אדה"ר לאכול מעץ הדעת הוא בכדי "שיזכור את בוראו". לדברי רבי אבא במדרש - העץ שאכל ממנו אדם הראשון אתרוג היה, האתרוג היה העץ היחיד שלא שינה מדברי ד' שציווה שכל העצים יהיו טעם העץ ולעם הפרי שוים, כמבואר בגמ' בסוכה (דף ל"ה ע"א) דבאתרוג טעם העץ וטעם הפרי שוים.

פירוש הדבר שרק מתוך עץ האתרוג יתקיים הציווי של "לשמרה" - זו מצות לא תעשה (וזה"ק) שלא לעבור ולהמרות פי ד' כמעשה האדמה. העץ היחיד שיכול לשמש התראה על כך - הוא עץ האתרוג שלא שינה בעצמו.

ומעשה מבואר מאד מדוע ע"י נטילת האתרוג אנו עושים תיקון וריצוי על חטאו של אדה"ר אשר חטא באתרוג, האתרוג מסמל את קבלת דבר ד' בתמימות ומתוך נטילתו אנו ממליכים את הבורא בכל העולמות ובד' רוחות השמים ומקבלים מלכותו בדרך של תמים תהיה עם ד', ועל כן יש בנטילתו תיקון לחטא האדם הראשון אשר חטא בחוסר תמימות.

[ובזה יש ליתן תוספת תבלין למה שכתב בספר "יפה ללב" בדבר הסגולה למקשה לילד, לאכול אתרוג שברכו עליו בחג הסוכות. הדבר יבואר על פי האמור, שכן הקללה של "בצער תלדי בנים" נאמרה כעונש על חטא עץ הדעת ומאחר וע"י האתרוג בחג הסוכות נעשה תיקון לחטא זה, על כן סגולה הוא למקשה לילד, והבין].

אם כנים אנו בדברים שמהות התיקון בהקדמת נעשה לנשמע הוא תיקון על חטא ההתחכמות וקבלת דבר ד' בתמימות, נבין את שורש חטא העגל שבעקבותיו נפלו ממדרגת אדם הראשון קודם החטא.

לפי"ז מבואר מאוד מדוע הפסידו את העננים בחטא העגל.

העננים היו ביטוי של חיבת ה' על שהלכו אחרי ה' בארץ לא זרועה - בתמימות, ועל כן, מאחר שחטא העגל לדברי הביה"ל יסודו בהתחכמות שהיא - הפך התמימות - נסתלקו ענני הכבוד בחטאם.

והדברים עולים יפה בקנה אחד עם דברי הגר"א (דברי אליהו) ששעור סוכה כשרה הוא ז' על ז' טפחים בגובה י' טפחים. מ"ט פעם י', הרי לנו ת"צ, כמנין "תמים". לרמז מה שנאמר "תמים תהיה עם ה' אלקיך" (דברים י"ח י"ג). לאור המבואר זהו כל תוכנה הפנימי של מצות סוכה הן למ"ד סוכות ממש והן למ"ד זכר לענני כבוד - ענין התמימות.

על פי זה יש גם לתת טעם למה שהביא המ"ב משמיה דהארי"ז ז"ל שיש לטול לולב בסוכה כדי לחבר את מצות לולב עם מצות סוכה, כי להמבואר יסוד משותף לטילת האתרוג שפרוץ קודם לעליו ולמצות סוכה * יסוד התמימות שבו מונח התיקון לחטא העגל.

ובזה יש גם לבאר מה שכתב הטור בהל' ר"ח - שחג הסוכות הוא כנגד יעקב, והיינו משום שמידתו של יעקב אבינו היא "יעקב איש תם", ומדה זו היא התוכן הפנימי של חג הסוכות ומצותיו וכמו שנתבאר.

20 למה חייב - ר"ל סוכות

הרי נימק בזה עומק הטעם בשילוח שעיר לעזאזל והוא כי כאשר ישראל אכלו ביום הקדוש מופשטים מעולם הזה ומכירים בבחירות כלל כל מצאות העולם הזה הוא רק לעולם הבא ומפשטים במעשיהם ותמיהים על עצמם אצל ירדנו וחטאנו לפני ה', אז הם מוצאים כי שורש נפילתם הוא עשו הרשע המייפה העולם הזה בעיניהם ומשפיע עליהם ליתנות מעוה"ז בשביל עוה"ז על כן הם מאשימים את עשו על כל עונותם והוא הרמז של שעיר לעזאזל רצ"ל עוה"ז כתכלית לעצמו זהו חלקו של עשו ואנחנו בתמימותו של יעקב מבינים להשתמש בה רק למה שנוגע לנו לעוה"ב ואם תענו במה שעשינו מעוה"ז עיקר בחיינו הרי האחריות היא על עשו ושולחים את השעיר יחד עם כל חשקפתו לעזאזל ושוב מתייאשים מעוה"ז כתכלית לעצמם.

ובזה אפשר גם לבאר מה ששולחים השעיר לעזאזל דוקא ביד איש עתי אשר פרשו חז"ל (הובא בחזקוני) שהוא מי שיודעים בו על ידי מזלו שהגיע עתו למות בזאת השנה, ואומרים בשם הגה"צ ר"י ויינטרויב זצ"ל מפינסק שהיודע שאינו משלים שנתו מתייאש מהעולם הזה והוא המרגיש היטב טובת יום הכפורים ולכן הוא המסוגל לזכות את כל עדת ישראל בסליחה וכפרה. ועל פי דרכנו עוד יותר מבואר הדבר מכיון שהוא מתייאש מעוה"ז הרי נהיה יותר מנותק מתאוותיה ולכן הוא הראוי לדחוף את השעיר - המחטיא בני אדם להיות נמשכים אחרי עוה"ז - אל ארץ גזרה שלא יזכרו ולא יפקדו עוד עונות תם של הרוצים לילך בדרך אביהם יעקב איש תם יושב אוהלים ולא להיות נסחבים על ידי עשו הרשע אחרי תאות עוה"ז.

וכמה מתאים כל זה אל דברי הזוהר הנ"ל וישב ביום ההוא עשו לדרכו מתי נהיה זה בשעת תפלת נעילה כי אז נפרד מעם קדוש וכי - והכוונה על פי הנ"ל כי אז באים ישראל לשיא מדרגתם ללכת בדרך יעקב אביהם לעשות עולם הבא עיקר והקבי"ה טולח לעונותיהם ומכפר עליהם... ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית וכי' על כן קרא שם המקום סכות כיון שישבו ישראל בסכות הרי ניצולו מן המקטרג, והכוונה על פי הנ"ל כפתור ופרח כי על ידי ישיבת סוכה מתבוננים שהעוה"ז רק עראי ואין להשתמש בה אלא בשביל עוה"ב כמו שלמדנו מיעקב אבינו, ובה נסתלק המקטרג - וירא כי לא יכול לו... ויברך אותו שם.

ואם כנים אנחנו בכל הנ"ל נרויח עוד דבר הצריך הסבר בתפלת נעילה של יוה"כ"פ, כי הלא למדנו לעיל וישב ביום ההוא עשו לדרכו מתי נהיה זה

רק דלא סגי לו בפרידה בעלמא אנו צריכים להנצל לגמרי מן המקטרג וזה עולה בידנו על ידי מצות סוכה - כיון שישבו ישראל בסכות הרי ניצולו מן המקטרג. כי כאשר בני ישראל מתבוננים ביום הכפורים שהתחברותם אל עשו היא שגרמה להם לסבול מהשפעתו ומהשקפת עולם שלו להיות שקועים באהבת עולם הזה עד שנתרחקו מעבודת ה', מתוך מחשבה זו הם עושים תשובה ומגביהים עצמם לעשות העוה"ז טפל והעוה"ב עיקר, ומקבלים על עצמם בתפלת נעילה שלא להיות פושטים ידיהם בגול מכאן ולהבא, וכאשר יוצאים מיום הכפורים לחג הסכות ונגברים על ידי הסוכה כי כאשר נסע יעקב סכותה ויבן לו בית למד. בזה לדורות הקביעות של בית המדרש בת"י היהודי כנגד "ולמקנתה עשה סכות" כי העוה"ז וכל קניינו הן רק עראי לתכלית עוה"ב ואשר על כן קרא שם המקום סכות, והרי בזה ניצולו מן המקטרג הצלה גמורה כאשר מבינים כי על כן קרא שם החג סכות.

וכן במעשה המשכן רק אז כאשר ציוונו ד' לעשות בכל פרטיו ואז כשיתקיימו ציווייו לעשותו ככל אשר צוום, נעשו כל התקונים למעלה. אבל אם יעשה האדם איוו מעשה שלא נצטווה עליו בתורה, רק מדעת עצמו, אז אותו המעשה אינו מועיל כלום דהמעשה מצד עצמו לא יפעול כלום שישרה שכינתו עליהם.

ומעשה הביאור הוא, שבתמימות שבהקדמת נעשה לנשמע תיקנו את חטא של אדה"ר. ממדרגה זו נפלו בחטא העגל, משום שחטאו באותו סוג חטא שחטא אדה"ר - "התחכמות", ועל חטא זה התפלל משה בארבעים יום האחרונים מרח' אלול עד יוה"כ.

וכתב הגר"א (בריש שה"ש): "לפי שעשו את העגל נסתלקו העננים ולא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן ומשה ירד ביוה"כ"פ וממחרת יוה"כ"פ ויקהל משה וצויה על מלאכת המשכן וזה היה ביו"א בתשרי וכתוב והעם הביאו עוד נדבה בבוקר בבוקר ב' ימים הרי י"ג בתשרי, ובי"ד בתשרי נטלו כל חכם ממשה את הזהב במנין ובמשקל ובט"ו התחילו לעשות. ואז חזרו ענני כבוד, ולכן אנו עושין סוכות בט"ו בתשרי", עכ"ד.

והיינו דבאמת כבר קודם שעלה משה רבינו בפעם השלישית - בר"ח אלול, כבר נאמר: "וינחם ד' על הרעה אשר דיבר לעשות לעמו". אולם כל תפילותיו ותחנוניו של משה רבינו בארבעים יום האחרונים היו: "להשיב שכינתו בתוכנו כבראשונה שאמר לו מעשה המשכן בשביל ושכנתי בתוכם שהפסידו, ועתה לא שב אחור עד שהשכין השכינה" (אדי"א כי תשא).

הרי שמהותו של חג הסוכות הוא על כך שישאל חזרו למעלתם הראשונה - לאותה דרגה שהיו במתן תורה. ותיקון חטא העגל - חטא ההתחכמות, על ידי התמימות והבטחון בקב"ה.

וזהו מה דאיתא בזה"ק: "כיון דאיתחזאה דישראל יתבי ברזא דמהימנותא [נראים יושבים בסוד בצל האמונה]. וכל מאן דאיהו ברזא דמהימנותא יתיב בסוכה" [וכל מי שהוא בצל האמונה יושב בסוכה]. ועי' בבאר אברהם על הפסוק במזמור לדוד ד' אורי: "צפנני בסוכו ביום רעה", רמז לנו כי חג הסוכות מורה על מדרגת הבטחון, כמי'ש יצפנני בסוכו", והם הם הדברים שנתבאר, חג הסוכות הוא מועד של תיקון חטא העגל על ידי אמונה - בטחון ותמימות.

ומעשה מבואר מאד - מדוע נתייחד חג הסוכות דוקא לזמן ריצוי על חטאן של אדם הראשון שחטא באתרוג.

חטא אדה"ר יסודו בהתחכמות וחשבונות. וזמן התיקון הוא חג הסוכות דוקא, שכן זהו תוכן ענינם של ענני הכבוד שלמרות חטא העגל "רצית בנו" וחזרו ישראל למעלתם הראשונה.

נתבאר א"כ דלמ"ד שחג הסוכות הוא משום ענני כבוד, יסוד הענין הוא תיקון מושלם של חטא ההתחכמות מתוך אמונה ובטחון וקבלת דבר ד' בתמימות.

ואנראה דעל זה גופא הוא היו"ט, וחלוק היו"ט דסוכות משאר יו"ט ביסודו, בפסח ובשבועות היו"ט הוא על הטובה שעשה לנו הקב"ה כשפסח על בתינו, וכשנתן לנו את התורה. אולם חג הסוכות, הוא יו"ט דיין - אתערותא דלתתא. והיינו שבשל רצונם של ישראל לקבל את התורה, וליכנס תחת כנפי השכינה, היו ישראל מוכנים לצאת למדבר בלא שום תנאים גשמיים, ע"ז גופא עבדינן יו"ט. [ועי' במשך חכמה פרשת ואתחנן שביאר כעין יסוד זה למ"ד דסוכות הוא משום ענני הכבוד].

וז"ל רבינו בחיי (פרשת אמור): "דעת האומר סוכות ממש עשו להם, מפני זה נצטוונו לעשות סוכות דוגמתן, כדי שיתגלה ויתפרסם מתוך מצות הסוכה גודל מעלתן של ישראל במדבר, שהיו הולכין עם כובד האנשים והנשים והטף במקום ההוא, אשר אין בטבע האדם להיות בו והוא שהעיד הכתוב ארץ צידה ושממה - לא מקום רוע ותאנה וגפן".
והיינו דהיו"ט של סוכות הוא - על ההליכה במדבר * בארץ לא זרועה.

R. Freund 22

Eisav's Role; Our Response

*The cause of these misplaced priorities is Eisav. As the years go by, we are drawn more and more into Eisav's world, and we lose the battle that began between Yaakov and Eisav. We forget that there is a fundamental difference between Eisav's outlook on this world and ours.

That battle, which began in the womb, came to a head on the fateful night when Yaakov battled Eisav's angel until dawn. Eisav's angel sought to vanquish Yaakov, once and for all, but the Torah states, "Vayar ki lo yachol lo — [the angel] perceived that he could not overcome [Yaakov]." What did he do? "Veyiga bechaf yereicho — he struck the yerech [hip socket] of Yaakov" (Bereishis 32:26).

The term yerech is used in the Torah to symbolize one's ability to produce offspring. When the angel saw that he did not stand

a chance against Yaakov himself, he salvaged whatever he could — he struck at Yaakov's descendants and corrupted them with the notion that pleasure-seeking is an end in itself.

It is the result of that resounding blow from Eisav's angel, and the ever-present snare set by Eisav's descendants, to which Kli Yakar refers when he says that Eisav is responsible for many of our sins.

Eisav's role in our downfall notwithstanding, it is we who are guilty for taking the bait. When the Beis HaMikdash stood, each Yom Kippur we would take a sa'ir, send it away, and pledge, "Never again. I will not fall prey to the enticement of the Ish Sa'ir."

But merely sending away the sa'ir is not enough. Teshuvah (repentance) is not that simple. Hashem gave us Yom Kippur as an opportunity to examine our lives, discover where we have strayed in the previous year, and rededicate ourselves to our true mission in this world.

23

*Perhaps this explains why the ish iti, the man who takes the sa'ir hamishtalei'ach out to the Judean desert, must be someone who is going to die during the coming year. A person who is facing death represents the main message of the sa'ir hamishtalei'ach. He realizes what is important and what is trivial, because he knows that his clock is running down, and he had better focus on his true priorities while he still has the time. A person who can see his priorities so clearly is one who will definitively dismiss Eisav's overtures to sin and focus on his true mission in life.

This idea also explains an enigmatic comment from the Zohar on the verse, "Vayashav bayom hahu Eisav ledarko Sei'irah — So Eisav started back that day on his way toward Se'ir" (Bereishis 33:16). Following the encounter in which Yaakov explained that using possessions properly in order to fulfill one's purpose on earth is not considered utilization of Olam Hazeh, Eisav went back home. Asks the Zohar, "Eimasai" — When does Eisav leave us? Bish'as Ne'ilah — when we beseech the Ribono Shel Olam during Ne'ilah on Yom Kippur."

What does the Zohar mean? Where does Eisav go, and why at Ne'ilah?

Of the five tefillos that we daven on Yom Kippur, only during Ne'ilah do we utter the words, "Lema'an nechdal mei'oshek yadeinu" — Hashem gave us Yom Kippur, "so that we should refrain from stealing." As we have noted elsewhere ("Paint Your Masterpiece"), this line of the liturgy seems peculiar. Theft is not the sin that any of us would list first on our repentance list. We are not shoplifters or petty thieves. Why are we taking the last few minutes of Yom Kippur to focus on something that seems so alien to us?

24

I think that the Zohar alludes to a possible explanation. People do not descend to the level at which they are ready to steal from others in one fell swoop. First we begin to look at Eisav's world and we become entranced by the beauty and sophistication of what he has to offer. Suddenly, money and the possessions that money can buy become infused with significance. Before long, almost nothing will stand between us and the possessions that we crave. Granted, we may never actually walk into a store and leave with an item for which we have not paid, but shy of that, we will use "inventive thinking" to minimize the amount we pay.

Whose fault is it? Were this a world that belonged exclusively to Yaakov, our priorities would remain before our eyes on a constant basis, and we would not be tempted into indulging in Olam Hazeh for its own sake. It is Eisav who entices us to indulge, and he may seduce us into doing so in a less-than-legal manner.

• At the moment of Ne'ilah when we say, "Lema'an nechdal mei'oshek yadeinu," and commit ourselves to avoiding any sort of "shtick," we send Eisav away and commit to a life of Yaakov.

25

ואחרי אשר הבין יעקב כל זאת בהאבקו עם שרץ של עשו וביוכרו עם עשמו, הוא דאג מאד לדורות הבאים אחריו שידעו הסכנה האורבת להם אם חיו יפלו ממדרגתם וגם פחד שלא יכירו עד כמה כל הצלחת ישראל בעסק ומסחר זוכים אליה רק לתכליתם לעולם הבא. וזאת היתה כונתו במה שמיד אחרי הפרדו מעל אחיו ובבואו אל מקום המנוחה קבע שם היסוד שעל פיו יחיו בניו לצנח, והוא מה שכתוב בתורה "... ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות על כן קרא שם המקום סכות."

דהנה פסוק זה אומר דרשני ראשית מה מודיע לנו בבנין הבית וסכות למקנהו, ויותר מזה איזו חשיבות יש לסכות אלו שיקרא המקום על שמו. ונקדים ביאורו של התרגום יונתן עה"פ וז"ל ויעקב נטל לסכת ואיתעכב תמן תריסר ירחי שתא ובנא ליה בי מדרשא ולגתו עביד מטלן וכו'. הרי לפי דבריו בית רצ"ל בית המדרש וביאורו המפרשים (עי' ילקוט מעם לועז) כי כונת יעקב אבינו היתה להורות כי לקביעות בית המדרש בונים בית שלם כי הוא העיקר ולמקנהו שהם קנייני ומסחרו עושים רק דירת עראי דהיינו סכות, וקבע יעקב לימוד זה בשמו של המקום "סכות" כלומר אין לקנייני עולם הזה מקום קבע בחיינו ואין להיות לחוט אחרים כלל רק מה שנצרך לנו לעולם הבא, וכל זאת עשה כדי להציל את בניו מהשפעת עשו שלא להיות נמשך אחרי היצר של עולם הזה.

26

R. Kanotopsky Rejoice in your Festivals

At this point the Torah fears that success might distort his perspective I turn his mind. The Torah felt that his joy must be tempered and he must taught an invaluable lesson. Therefore, in the midst of this festival of athering, the Torah tells him: צא מדירת קבע ושב בדירת עראי. Leave your manent abode and dwell in a temporary סוכה.

Do not be misled by the apparent stability and permanence of your ne. Eliminate the assumption of permanency from your thinking and in to think in terms of דירת עראי. Begin to think in terms of the fleeting ae of your life. Erase from your thoughts the premise that your power is luring and that your success is דירת קבע. Remember that, even as the סוכה is a דירת עראי, an abode for only one week, so man's life and power are temporary in nature. Remember that man's sojourn on earth is דירת עראי, and just as the סוכה is a home for only seven days, so one's success is, at best, a matter for about seventy years.

אחרי קבלת לוחות שניות שאין אחריהם ביטול נקבעה התורה לקביעותם של ישראל, וכל השאר לארעי.

ובאמת כך היתה צורת חייהם של ישראל במדבר, לכאורה מפאת מצבם הגשמי חיו חיי ארעי, דרו בסוכות, הוצרכו לצפות כל יום לאוכל וכו', אמנם מצד שני חיו ממש עם הקדוש ברוך הוא השראת השכינה תמידית בצורת משכן בצורת

ענני כבוד וכו'. במדבר נקבע הצורה האמיתית, ואפשר לומר האידיאלית של עם ישראל, העולם הזה ארעי הוא והקביעות היחידה בעולם הזה היא צורת החיים עם השכינה.

האומנם שצורת חיים עם שכינה ממש, מקרינה גם לחיים הגשמיים, אותם סוכות שעשה יעקב למקנהו, שאבו השראה מביתו של יעקב אבינו - מבי מדרשא וכך גם נראו אותם סוכות שדרו בהם ישראל במדבר, סוכות אלו שאבו השראה מענני הכבוד שסככו על ישראל במדבר.

עיקר עבודת האדם בעולם

ובאמת שזהו עיקר עבודת האדם בעולם הזה להפוך את הסוכות - את החיים של מקנהו - חיי הבהמיים, לחיי שכינה, וכאשר כן הם הדברים, אדרבא המקום נקרא בשם סוכות, וכבתרגום, "בגין כן קרא שמה דאתרא סוכות", פי אותם סוכות הגיעו לתכליתם הרצויה, הם אמנם סוכות מעשה ידי אדם, אבל סוכות אלו יונקים כוחם מענני הכבוד, וזוהי עיקר התכלית של מגורי הגוף בעולם הזה.

יעקב אבינו שדמותו חקוקה במרכבה, סוכותיו מקום "מקנהו" מקום "גופו" הוא מקום השכינה, וזהו ענינו של חג הסוכות, בכל המצבים של האדם לחיות עם שכינה.

טעם מצות סוכה כי בסוכות הושבתו

מן הנראה שזהו פשר דעתו של רבי עקיבא (סוכה דף יא) על מה שניח בתורה טעם למצות סוכה, "כי בסוכות הושבתו את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", כי אין הכונה לענני כבוד כמו שפירש כן ר' אלעזר, אלא לסוכות ממש, ענין הזכר למה שהיה בצאתם מארץ מצרים ובלכתם במדבר, אינו למה שניתן לנו במתנה על ידי הקדוש ברוך הוא, אלא במה שנתעלו מזה בני ישראל, התעלותם של בני ישראל היתה שהסוכות שהם בנו היו מתאימים עם הענני כבוד, ביתם הפרטי הפך להיות מקום השכינה, וזה ענינו של חג הסוכות.

והדברים הללו מתאימים עם דברי הגר"א המפורסמים (שיר השירים א, ד, על הפסוק "מישרים אהבן"), דחג הסוכות הוא זכר לענני כבוד שחזרו לישראל אחז שנסתלקו במעשה העגל, ויסוד חזרתם היתה נדבת ישראל ותחילת בניית המשכן.

היינו דאין ענין עשיית זכר לענני כבוד רק לאותם ענני כבוד שבני ישראל הביאום באיתערותא דלתתא שלהם, ולהאמור בכח זה שהם הם הביאו את ענני הכבוד אלו, יצרו בני ישראל מצב שכל צורת חייהם היא צורת חיים של ענני כבוד - של שכינה והשראתה, ודו"ק.

שפתי חיים

לאחר ימי הדין נתן לנו הקב"ה את מצות סוכה, שמלמדת כי אין לנו שאיפה ועסק אחר מלבד המטרה של "לעשות רצונך בלבב שלם". הכיצד? מצות סוכה היא "תשבו כעין תדורו". כל עניני הרשות כאכילה, שתיה, שינה וכו' נהפכים לענין של מצוה, הסוכה מלמדת ומרגילה לעשות את העוה"ז לזירת עראי. כאשר העוה"ז הוא זירת עראי ואינו אלא אמצעי לעבודת ה', בבחינת "בכל דרכיך דעהו", מתקיים כאן "לעשות רצונך בלבב שלם".

* תשובה לשאלה זו מוצאים אנו בתרגום יונתן בן עוזיאל שפירש את הפסוק "ועקב נטל לסוכות ואיתעזבי תמן תריסר ירחי שתא ובנא ליה "בית מדרשא" ולגתרי עבד מטלן בגין כן קרא שמה דאתרא סוכות (יעקב הלך לסוכות והתעבב שם שתיים עשרה חודשי שנה, ובנה לו בית מדרש, ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סוכות).

הרי לנו דבר נפלא, את ביתו האמיתי של יעקב אבינו שהוא בית המדרש, אותו בנה יעקב אבינו דירת קבע, אכן שאר קנייניו - ביתו האישי, עבדיו, שדותיו ובהמתיו - לכל אלו לא בנה יעקב אבינו אלא בית של עראי, ללמדנו שכל קנייני העולם הזה עם עראיים בעולמנו ועליהם אין לשים את הדגש, הכל הוא עראי, אכן התורה, בית של תורה שהוא נצח, אותו לא עושים עראי ח"ו אלא קבע.

מעתה נוכל להבין היטב את הקשר בין סוכות לבין יעקב אבינו, בסוכות נצטוונו בסוכות תשבו שבעת ימים, צא מדירת קבע ושב בדירת עראי (סוכה ב, א) כדי להשריש בנו את הידיעה היסודית הזו, שכל מה שיש לאדם בעוה"ז אינו אלא עראי. סוכות ניתן לנו מיד לאחר יוה"כ לאחר שנטהרנו מעוונותינו ויצאנו זכאים בדין, בא חג הסוכות להעמיד אותנו להתבוננות, שנדע ונרגיש שכל העוה"ז הוא עראי ואת כל עמלנו וכוחנו לא נשקיע בעולם שחולף. אלא רק בעולם של נצח שהיא התורה והמצוות.

28 לפי זה מובן מה שתמיהם העולם, שהתורה מצוה אותנו בחג הסוכות בעיקר וכמו שכתב הרמב"ם 'ושמחת בחגך והיית אך שמח' שיש לשמוח בחג הסוכות יותר מכל החגים, ומאידך מצוה אותנו התורה לצאת מדירת קבע ולשבת בדירת עראי, שזה ממעט בשמחת החג והוא תרתי דסתרי.

* אכן, מי שיודע סודם של דברים, ומי שמבין טעמם של מצוות, מבין ההיפך, שיציאה מדירת קבע ולדור בדירת עראי מלמדנו כיצד לחיות וכיצד להסתכל על העוה"ז, הדבק בה' ויודע כיצד לעבדו שמח שמחה עצומה בידיעה עצומה שכזו, שלעוה"ז לא משקיעים הרבה, הוא רק עראי וחולף, את כל העמל והיגיעה יש להשקיע בדברים של נצח - בדברים של עוה"ב, ואין לך שמחה אמיתית יותר משמחה זו, שאדם יודע ומכיר כיצד לעבוד את בוראו.

נמצא שהראשון שעמד על יסוד זה היה יעקב אבינו שהשריש ידיעה זו עמוק עמוק לבניו, על כן קרא למקום ההוא סוכות כי שם יעקב אבינו הביא לידי ביטוי עז של צא מדירת קבע ושב בדירת עראי, לכן חג הסוכות מתייחס היטב ליעקב אבינו כדברי אחיו של הטור.

שמד חג הסוכות יב / מזדע לבניה

סוכה דירת עראי כנגד ענייני עולם הזה

הנה ענינה של סוכה הוא מבנה ארעי, מבנה שאין בו שום קביעות, ובענין חג הסוכות - אמרו ז"ל (סוכה ב) "צא מדירת קבע אל דירת ארעי", וכל הענין בזה הוא לקבוע ארעיות העולם הזה שאין הוא אלא עולם חולף.

ממש עשו להם. וכדברי האבן עזרא (לשמות פו, כב) המאמץ בחזקה את פשט הכתוב: "ולהיות זכר לסוכות שעשו שם, היה חג הסוכות; כי הכתוב אמר 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל' - ואיך ישבו בעננים...?".

אמנם כעת שבה ועולה השאלה-הפשטה: איזה חידוש היה בעשיית אותן סוכות, שלזכרו נצטוונו לעשות סוכה להודי-דורות?

ובכן, כאן עלינו לשוב להשוואה שערכנו בעבר בין גאולת ישראל ממצרים, לבין גאולת יעקב אבינו מארם-נהריים (היובאה ב"חקרי לב" ח"ג מאמר כ"ו, וע"ש בדמיון העצום שבין שתי יציאות אלה מהגלות). ועל רקע דברי המדרש "שבוכות יעקב יצאו ממצרים" (תנ"ג שמות ד), כתב "בעל הטורים" (לשמות יב, לו) שבשני מקומות בתורה נכתב "ספחה" חסר וא"ו:

"ויעקב נסע ספחה... ולמקנה עשה ספת על כן קרא שם המקום ספות".

"נסעו בני ישראל מרעמסס ספחה" (ברא' לג, יז; שמות שם)

ויש לומר, שרבי עקיבא דרש מעין גזירה-שווה: בשני המקומות קראו למקום "סוכות", ומעשה אבות סימן לבנים, וכשם שברור שהסוכות שבנה יעקב היו סוכות ממש, ועל שמן נקרא המקום "סוכות" - כך גם בדור המדבר נקרא המקום על שם סוכות-עץ ממש. אלא שגם אצל יעקב קשה: מה היתה החשיבות באותן סוכות, שיעקב קרא למקום "סוכות" על-שמן? ומדוע יחסה התורה חשיבות לעניין, בכך שקבעה לו פסוק מיוחד?

אחר התבוננות בכל המתרחש שם בפרשת יעקב ועשו, נראה שכאשר חזר יעקב מלבן ועמד להיפגש עם אחיו, נפל עליו פחד גדול. המשפחה שהקים בעמל רב במשך עשרים שנה היתה נתונה בסכנה עצומה, ויעקב זועק בתפילתו הצילוני נא מיד אחי מיד עשו! (ברא' לג, יב). אפשר לומר, שאותו מעמד היה ליעקב כיום הדין של ראש השנה, זמן המשפט (עיי' "חקרי לב" ח"ב עמ' קכח), והוא נאבק בשרו של עשו, כשם שבניו נאבקים בראש השנה בשמן העומד נגדם בשמים. הסוף היה שיעקב ניצח את שרו של עשו, אף שירכו נפגעה במקצת - ממש כשם שבניו כמטחים בנצחונם בכל ראש-השנה, אף שלרוב מצליח המקטרג לגרום להם מעט ייסורים במהלך השנה הבאה.

לאחר מאבק איתנים רוחני זה, נערך יעקב למלחמה בעשו ובאנשיו - אך למרבה ההפתעה נכמרו רחמיו של עשו הרשע ונשקו. מעשה אבות' זה הוא סימן לבנים' בכל יום כפורים, יום הרחמים, שבו אין השמן מקטרג על ישראל!... וכדברי הזוהר הקדוש (ח"ג ק), ש"וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה" -

המקום סוכות (בראשית לג, יז). הדקדוקים רבו, מאחר שכתוב ויעקב נסע סכותה, מהראוי לכתוב ויבן לו סוכה, וגם תיבת לו נראה כמיותר, שהיה די לכתוב ויבן בית, וגם על פן קרא שם המקום סוכות הלא עוד מקודם נאמר נסע סכותה, דמשמע שעוד מקודם היה נקרא סוכות, ואין להאריך בדקדוקים. אמנם יש לומר, שמרומז בזה ויעקב נסע סכותה, היינו שכל מגמתו וחפצו, שזה נקרא מסע מה שהוא עיקר המכוון שלו, *כלשון בני אדם ציהט ציא דעם], סכותה, להיות חוסה תחות צלא *דמהימנותא בכל עניניו, ועל ידי זה זכה לויכין לו בית, שהשם יתברך בנה לו בית קבוע בהקדושה, שלעולם לא ימוט, כמו שנאמר (ישעי' ב, ה) בית יעקב לכו ונלכה וגו', וכמו שנאמר (תהלים קכז, א) אם ה' לא יבנה בית וגו', *וממילא כשכתוב בתורה ויבן לו בית קאי על השם יתברך, על כן קרא שם המקום סוכות, חוזר גם כן על השם יתברך, על כן על ידי שיעקב נסע בכל עניניו סכותה, עשה לו השם יתברך קריאת שם המקום לבניו אחריו לדורות, שיהיה גם להם מקום בזה להגיע לבחינה זו, על ידי מצות סוכה שנתן לנו בתורה הקדושה (ויקרא כג, מב) בסוכות תשבו שבעת ימים, ובכל שנה וישנה בז' ימים האלו נתקדש המקום להיות נקנה בנו בחינת קדושת יעקב אבינו ע"ה שנסע סכותה,

אמן, כן יהי רצון:

תקרי 85 - ר' ה"ח

ב"שולחן ערוך" (א"ח תרכה, א) כתב כדעת רבי אליעזר: "בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' כי בסוכות הושבתי את-בני ישראל" - הם ענני כבוד שהקיפם בהם לכל יכם שרב ושמשי, והוסיף ה"משנה ברורה" שיש בדברי השו"ע הלכה למעשה להונעת לכל אדם: "שיכוון בישיבתה-שציוונו הקב"ה לישוב בסוכה זכר ליציאת מצרים, וגם זכר לענני כבוד שהקיפן או עלינו" (שם סק"א).

אחרי כל אלה, יש להבין מהי אפוא דעת רבי עקיבא? כיצד תתיישב דעתו עם הבנות פשוטות אלה, ש"בסוכות הושבתי" מתאים יותר לענני הכבוד.

מאבק יעקב בעשו, סימן לבניו כמצרים

ובסיעתא דשמיא, תתבאר דעת רבי עקיבא כך:

רבי עקיבא סובר שאדרבה; לא יתכן שאנו מצווים לעשות זכר רק לענני הכבוד הנסיים, שהיו מעשה שמים. ומדוע? - כי סוכות אלה הן עוד נס במהלך יציאת מצרים שהיתה משופעת בנסים רבים! לא מסתבר שאנו מצווים לזכור את יציאתנו הנסיית מצרים, וגם את ענני הכבוד - כי זהו אחד הפרטים באותו מהלך אלקי עצום. לכן חייבים לומר שאין מקרא זה יוצא מידי פשוטו, ו"סוכות

* במכילתא מובאות ארבע דעות כאשר למספרים המדוייק של העננים: ב', ד', ו', או י"ג; ובבבב"ד א, ב, נוספה דעת רב יאשיה שהיו ה' עננים.

מתבכח בשעת נעילה של יוהכ"פ! וכאשר המקטרג פונה לדרכו ועוזב את ישראל - מוחל ה' לעוונותיהם (מכאור במדרשים, שגם השטן נהפך ביום הקדוש לאוהב האדם, כשם שעשו נישק את יעקב).

משמעות בניית הסוכות: ביטחון בה'

לאחר שיצא בשלום מן הסכנה הנוראה, נסע יעקב מעט צפונה וקרא למקום בו ישב "סכות" (בריוק כשם המקום בו היו ישראל מיד לאחר שיצאו ממצרים) והסבר קריאת השם הוא זה:

יעקב התבונן, עד כמה חייב הוא להכיר-טובה לבורא שהצילו מיד שונאיו, וקיים את שהבטיח לו בצאתו לחרן, "והנה אנכי עמך ושמרתך בכל אשר תלך, והשבתיך אל האדמה הזאת..." (ברא' כח, טו). בחסדי ה' העצומים עליו, חש יעקב שוודאי יקויים בו גם המשך ההבטחה שבאותו פסוק, "...כי לא אעזבך, עד אשר עשיתי את אשר דברתי לך" - ה' יהיה עמו תמיד! ומתוך תחושת ביטחון עזה זו בה', עשה יעקב סוכות לשבת בהן, ככח-חורין שאינו חושש מדבר שבעולם! כאדם שלבו בומט שאיש לא יתקיף אותו לפתע, והוא שרוי בשמחה ובנחת על אדמתו, כארון היושב בתוך שלו. לכן קבע יעקב שם למקום: כי ככל מקום בתורה שקבעו שם למקום, הרי זה כדי להזכיר גם או חסד מיוחד

שארע באותו מקום, או לציין שנתקיימה שם הכטחת-ה' וכדו'. כך הלא עשה יעקב ממש לפני שעבר לסוכות: "ויקרא יעקב שם המקום פניאל, כי ראיתי אלקים פנים אל פנים ותנצל נפשי" (ברא' לז, לא). וכן גם כאן; יעקב קרא למקום "סכות", להזכיר נפלאות ה' עמו שעשאו בכך-חורין היושב על אדמתו, וככל-בית שאינו חושש מאומה. ואל נשכח, שתחושה כזו היתה חידוש בחיי יעקב אבינו... כי בנעוריו חי בצלו של עשו אחיו והיה חייב בכבודו (ראה באורך ב"חקי לבי" ה"א, מאמר ל"ו), ובחרן עבד בכל כוחו את חותנו הרמאי; לכן, כשזכה סוף-סוף לשבת בהשקט ובכטחה אחרי שיעבודו בבית לבן, וגם יצא משיני האריה (עשו ושרו) וביתו שלם - הנציח זאת בשם "סכות", שציין את השגחת ה' הסוככת ומניגה עליו כל הימים.

* גמצא, שיעקב קבע שם המקום "סכות" על-שם פְּמֹחוֹנוּ בַה'! על-שם שחנה שם ללא פחד, ולכן הרשה לעצמו למלא את כל האזור בסוכות קלות, לו ולמקנהו העצום (ברא' ל, מג), מכלי לחשוש שלבן או עשו ישלחו אנשים להזיק לו, או שיושבי הארץ ילמשו עין לממונו. "...ולמקנהו עשה סכות" מתאר - פְּעֵבֶר לעובדה שעשה סוכות למקנה - את האמונה העזה בה' שמילאה את כל ישונו.

39a

הערת העורך: אין ספק שהרב זצ"ל, שפשוטו של מקרא היה נר לרגליו, הבחין היטב שהכתוב אומר "ויבן לו בית, ולמקנהו עשה סכות" (ולכאורה, לפי מהלכו, היה צ"ל: "ויבן לו ולמקנהו סוכות") - אך כבר כתבו המפרשים ש"בית" זה אינו כפשוטו; ונתן תירוץ: וכנה לו בית-מדרש. גם מלבי"ם כתב בדרך זו: "שכנה בית קבוע שישב שם ויעבוד את ה'"; ובווהר (ח"א, קעב) פירש את הבית ואת הסוכה כביטויים לאמונה וביטחון בה', כמהלכו של הרב: "ויעקב נסע פְּרַשׁ אֶת הַבַּיִת וְאֶת הַסּוּכָה כְּבִטְוִיִּים לְאִמּוֹנָה וּבִיטְחוֹן בַּה'"; וכן (ח"ג קא): "ויעקב נסע פְּרַשׁ אֶת הַבַּיִת - זו האמונה העליונה; ויבן לו בית" - זה בית יעקב. וכן (ח"ג קא): "ויעקב נסע פְּרַשׁ אֶת הַבַּיִת... על כן קרא שם המקום סכות" - כיון שישבו בסוכות ניצלו מן המקטרג והקב"ה שמח בכניו, אשרי חלקם בעוה"ז ובעוה"ב!"

41

לסיכום נראה, שרבי עקיבא כלל אינו חולק על רבי אליעזר! גם הוא מודה שיש לזכור את ענני הכבוד, וכפי שפסק ה"שולחן ערוך", אלא שר"ע מוסיף שיש לזכור גם באיזו זכות הוקפנו בענני הכבוד! שבניגוד לנסים שנעשו במהלך יציאת מצרים והיו איתערותא דלעילא, הרי שבהגיעם ל"סוכות" אידע דבר גדול בתולדות ישראל: העם שב למעלת אבותיו כאמונה אמיצה בכורא, ומימש אמונה זו בישיבתו בסוכות-העץ.

של יעקב, החוסה קעת במנוחה וכשמחה בצל השכינה, וודאי שאין לך מאורע המחייב להציב זיכרון, יותר מהגעה לפסגה כזו של אמונה, ש"כל התולה במחוננו בהקב"ה - הרי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא" (מנח"מ: כט) - ואת ה"מחסה" הנציח הזה הנציח יעקב בשם "סכות".

39b

ר"ע מעמיק לשורש ענני הכבוד!

לאחר שהבנו את מהות הסוכות אצל יעקב, נוכל להעמיק ברעת רבי עקיבא ש"בסכות הושכתי את בני ישראל" פירושו סוכות-עץ. לדעת ר"ע, היתה לישיבת בני ישראל בסוכות אותה סמליות שהיתה אצל יעקב: מיד עם שילוחם ממצרים - דהיינו, כימים שאחרי מכת הבכורות (שהיתה בליל מ"ו בניסן) ועוד לפני קריעת ים סוף (שהתרחשה בליל כ"א בניסן) - העפילו ישראל להושי' ביטחון מוחלט בה', כפי שהש יעקב אביהם ביושבו בסוכות! ובמה התבטאה אמונה עזה זו שבלבם? - בכך שלמרות שישבו בסוכות חסרות-הגנה, היה לבם סמוך ובטוח בה'; ישראל היו שלווים ובטוחים שה' לימים, אף שהיה סיכוי סביר שהמצרים ירדפו אחריהם (כפי שאכן עשו מספר ימים אחר כך - שמות יד, ח). בתחושה זו טמון לר"ע החיבור שבין סוכות-העץ לענני הכבוד, והוא החידוש שבדברינו: ידוע, שכל אתערותא דלעילא צריכה אתערותא דלתתא; היינו: מה מעורר שפע מן השמים לרדת ארצה? - מעשה האדם כאן בארץ. יתכן מאוד

* שמשום שהפנינו ביטחון בה' ביושבם באותן סוכות גשמיות, לכן זכו לענני הכבוד הרוחניים! כיוון שגילו אומץ להיות סמוכים ובטוחים בה' שישמרם מכל אויב, נתקיים בהם 'והבטוח בה' חסד יסובבנו!' (תהל' לז, י). ה' סיבב את החוסים בצלו בענני-כבודו, להוכיח את גודל חיבתו אליהם. ולזה מכון הפסוק בפרשת "האינוני": "וּמִצְאֶהוּ פְּאָרֶץ מְדֻבָּר וּבַתְּהוֹ יֵלֵל וְיִשְׁמַן - יִסְבְּבֵנְהוּ וְיִבְנֶנְהוּ וְיִצְרְנֶהוּ פְּאִישׁוֹן עֵינָיו" - מפרש רש"י שם: מאחר שבטחו בו ויצאו לארץ מדבר-וישימון מתוך שנמשכו אחרי האמונה, לכן "יסבבנהו" - "סבבם ה' והקיפם בעֵינָיו" (לשון רש"י שם). ישראל עלו למעלת אמונה עצומה, וה' פרש לראשם עננים והביאם אליו באהבה (ילק"ש בשלח, רסא).

40 החידוש בדברי ר"ע הוא אפוא, במה זכו ישראל לענני הכבוד שאנו עושים להם זכר. מה שעשה אותם ראויים למעלה הרוחנית של ענני הכבוד, הוא ישיבתם בסוכות-העץ ללא חשש מבשר-ודם. כאן הוכיחו את אמונתם בכך שכל הנסים שנעשו להם היו יד-ה', ולכן חסו עתה. בצלו בלב בופח - ממש כיעקב זקנם ביושבו בסכות, אחר שיצא מגלותו בארם-נהריים וניצח את שרו של עשו. ולכן אנו עושים זכר מדי שנה, במהלך חיינו: אחרי שייצאנו זכאים מימי הדיון של ר"ה ויוה"כ, וניצחנו ברחמי ה' את שרו של עשו (הוא השמן המקטרג), אנו מגיעים לסוכות במטרה להחזיק במעלה זו שהעפלנו אליה. אנו רוצים לדבוק בה' ביתר שאת, ומוכיחים זאת בכך שאנו בוטחים בו לצאת מביתנו המוגן, לדירת עראי (שבמקרים רבים יש בה יותר 'דינים' מאשר ממשות: "לבוד", ו"דופן עקומה", ושתי דפנות וטפח...). ומקווים ובטוחים אנו, שאיתערותא דלתתא זו תפעיל התעוררות מקבילה מצדו ויתברך להתקרב אלינו בגלוי לעיני העמים, להקיף אותנו בענני כבוד ולשומרג. מכל אויב.

43 עבודת חג הסוכות עבודה שפמ

ולכן חג זה הוא זמן שמחמנו, כי זהו השמחה היותר גדולה לצד ישראל, כאשר זוכה לקבל עליו עול מלכותו, להסתגל אל רצון צוראו, להיות עבד לה' ולשמע לפניו, וכמו שפירשו דליקס כחמוז (מסילס לו ט) 'למנחם לעבד ה' לדוד', שעל צד זה היה דוד מומר, על שזכה להיות עבד ה'. וזהו ממנה היותר גדולה שנתן לנו הקב"ה, שקיבל אותנו לעבדיו, וקורא אותנו בשם עבדיו, כמו שנאמר (ויקרא כה טז) 'עבדי ה', ואין לנו עושר וגדולה יותר מזה, לאס איו אומער גרעסטער גליק.